

AZ EGYES SZINTEK BÍR A DÍJLOVAGLÁSBAN

A díjlovaglóprogramok a kiképzési skála felépítése nyomán fokozatosan és szintenként egymásra épülve tagolódnak alaposztálytól a nagydíjig. Ezek a szintek a helyes kiképzési elveket követve bizonyos mérföldköveket jelenthetnek a lovas számára, egyfajta kontrollt, amiben a sorrend betartása rendkívül fontos. Cikksorozatomban utolsó részében a programok egyes szintjeinek bírálati szempontjairól foglalkozok meg néhány gondolattal.

ELŐKÉSZÍTŐ SZINT

Ideális esetben egy fiatal ló kiképzése kezdetén alaposztály szintű programokban versenyez, és idővel, ahogy „okosodik”, úgy halad előre a nagydíj irányába. A nulladik elem a fokozatok között az előkészítő („E”) szint, amely főként a kezdő lovasokat segíti megszoktatni a versenysportba. Rendkívül egyszerű vonalvezetésű programjaival, sok szempontból elnéző bírálati felfogással az „E” kategória a gyakorlatszerzésre és némi versenyrutin kialakítására a legalkalmasabb. A kezdő lovasok első versenyeiken izgalomban még a bal és jobb kezük mibenlétében sem mindig biztosak, újdonság számukra, hogy a bírók minden mozdulatukat figyelik, gyakran lámpalázások és emiatt hibáznak, programot tévesztenek. Éppen ezért a lehető legegyszerűbb feladatsort tartalmazó

„E” szintű programok mindegyike (kivéve az E8 programot, ami a rajtengedélyvizsga gyakorlati része) vezérelves bírálati módszerrel kerül megítélésre. A vezérelvek alapján a bírók a lovas ülésére, segítségadásaira, a pontosságra és egy általános összbenyomásra adnak pontot, melyből végül az is látható, hogy alkalmas-e a ló lovas páros a magasabb szinten való versenyzésre. Amennyiben a pontszámok alapján a lovas biztatást kap a bíróktól, hamarosan az alaposztályban találja magát, ahol megkezdődhet a „számárlétra” végigjárása a kiképzési skála alapján.

ALAPOSZTÁLY

Az alaposztály („A”) szintű programok elsősorban az ütemességet, a lendületet és a támaszkodást vizsgáztatják, megfelelő elengedettséget és átengedőséget mellett. A

BÍRÓI SZEMMEL

A bíró felé sokszor elvárás, hogy a lovas szemszögéből is szemlélje a helyzetet egy programlovaslás során, így hát azt hiszem, hasznos lehet, ha a lovas is látja magát „bírói szemmel”, ebben próbálok segíteni cikksorozatommal.

Eddig a pontozás rendszeréről, a kiképzési skáláról, a jármódokról, valamint a pontosságról és a programlovaslás során elkövethető malőrökről volt szó, ez a sorozat ötödik, befejező része.

legnagyobb súllyal a támaszkodás esik a latba a bírálat során, ezzel kapcsolatban elsődleges elvárás a folyamatosság. Fontos, hogy a támaszkodás megítélésében nem csak a ló nyaka és tarkója a mérvadó, hanem a lovas csizmasegítségei és a szárkezelés közötti kapcsolat is. A jármódon belüli iramváltások által (középvágás, középvágta) látható igazán, hogy a lovas előrehajtó segítségei átmennek-e a lovon, a ló hátsó lábából eredő lendület és aktivitás lengő hát mellett őszinte támaszkodást eredményez-e. A túlzott feligazítás alaposztályban még hiba, ahogy az összeszedettség erőltetése is (pl. passzageszerű ügetés). Ezen a szinten a bírók alapvetően munkajármódokban végrehajtandó egyszerű feladatok által (pl. nagykör, kiskör, ügetés-vágta átmenetek, hátralépés, közléplés) győződnek meg róla,

hogy letették-e az alapköveket a ló képzésében. Egy feszes, hát nélkül, ütem fölött mozgó ló állapota nem alkalmas arra, hogy korrekt képet mutasson alapfokú programjában, ahogy a lendület nélkül vánszorgó, orrára dőlt ló a másik véglet – többnyire a pontozólapra is rákerül a megállapítás, hogy nem igazán ezt keressük.

KÖNNYŰOSZTÁLY

Itt, az „L” szinten már megjelennek az összeszedett jármódok, és néhány nehezebb feladat is, amelyek az alapfokú programokra épülnek. Az összeszedettség és feligazítottság még enyhébb fokú elvárás, alapvetően a munkajármódokhoz képest vizsgálják a bírók a vízszintes egyensúlyból történő elmozdulást. A szint jellemző kritériuma a hátulja körüli fordulat közléplésben és az egyszerű ugrásváltás – szétvont bírálat

■ 1. Az alaposztály a lóképzés első mérföldköve | 2. Az előkészítő kategória a kezdő lovasok számára jó gyakorlási lehetőség

esetén ezek a feladatok kétszeres szorzóval kerülnek pontozásra. Ez azt jelenti, hogy a már meglévő elvárások mellett (alapkövek!) a bírók kismértékű összeszedettséget, kifejezett iramváltásokat (nyújtások) és korrekt átmeneteket szeretnének látni a magas pontszámok kiadásához. A röviden hátra arc és az egyszerű ugrásváltás is a ló egyensúlyának továbbfejlesztésére irányul, valamint annak a tendenciának a mérceje, hogy a hátsó lábak fokozott terhelése, „ügyesítése” megvalósul-e. Néhány esetben a könnyűosztály szintű programokban még rezeg a léc, hogy a ló készen áll-e milderre – az egyszerű ugrásváltások ügyesen át történő végrehajtása, illetve a hátul

ja körüli fordulatok túl nagy íven történő kivitelezése általában azt tükrözi, hogy a lovasnak még dolga van a lóval otthon az összeszedettség kialakítását illetően. A kiképzési skála elvei mentén haladó ló köny-

detség alapozta meg az itt elvárt kifejezett összeszedettséget, ezek a programok már nem tartalmaznak munkajármódokat. Az egyszerű ugrásváltás „L” szinten a lebegő ugrásváltás előkészítéseként funkcionál, a

gyobb stabilitás érdekében. A bírók számára nem mérvadó a kantározás módja a bírálat során (tehát nem kerül jobb vagy rosszabb megítélésre egy csikókantárban végrehajtott program), azonban ha a nagykantárban történő bemutatás során a ló a feszítőzablára rosszul reagál (tátog, nyelvezik stb.), vagy túlságosan „összecsípi” magát, az a támaszkodást és feligazítotttságot sodorja veszélybe, ezért hibaként jelenik meg az értékelésben. Ugyanakkor megtörténhet az is, hogy a csikókantárban a lovas nehezebben éri el a középosztályban várt összeszedettséget és precizitást (ez a kiképzés függvénye természetesen), azonban a nagykantár használatára még nem áll készen a ló.

„Nem feltétel, hogy a kezdetektől minden szintet végigjárjon a ló, mint egy videojátékban – kezdhet akár középosztályban is versenyezni”

nyűosztályban már minimális konhajlítást és feligazítotttságot mutat, így ha a bírók a vágta-lépés átmeneteket tisztának ítélik meg és a hátulja körüli fordulatot kellően precíznek, nyugodt szívvel engedik tovább a lovat a nagydíj irányába.

KÖZÉPOSZTÁLY

A középosztály („M”) beugró feladata elsősorban az ugrásváltás, ezen túl pedig a hosszhajlítások (vállat be, oldaljárás) ügésben és vágtaban is. A hazai középosztály szintű programok több nehézségi fokra tagolódnak, így biztosítva lehetőséget a lovasnak a fokozatos előrehaladásra az összeszedettségben végzett munkában (illetve létezik egy könnyű-középosztály kategória is, amely az „M” előkészítéseként működik, további segítséget nyújtva a fokozatosság betartásában). A könnyűosztályban megjelenő kismértékű összesze-

hátulja körüli fordulat pedig a hosszhajlítások dobbantója. Középosztályban a bírók a biztos támaszkodás (ütem, lendület) mellett kifejezettebb feligazítást várnak el, a fokozásokban pedig egyre több hegyre fel tendenciát. Hiba, ha a ló elveszíti az összeszedettséget a hajlítások során, például sietni kezd, vagy csökken a lendülete és kimarad a hátulsó lábaival. A hajlítás mértéke egy oldaljárás esetében még kevésbé szigorú elbírálás alá esik, inkább a tendencia mérvadó – a ló hajlama és készségessége a testének hosszhajlítására –, a hátulja körüli fordulatok helyére lépő röviden hátra arc feladat azonban már szűkebb íven való végrehajtást (piruett) vár el. A választható kantározásnak köszönhetően a lovas eldöntheti, hogy ezen a szinten megkezdje-e a munkát nagykantárban a lovával, vagy inkább a csikókantárban megalapozott képzést folytatja a lehető legna-

NEHÉZOSZTÁLY

A nehézosztály („S”) lépcsőfokára lépve a lovas számára már látótávolságba kerül a piramis csúcса, a nagydíj. Addig azonban a lónak magabiztosan kell teljesítenie a kis-nehézosztály („S1”) kritériumait, tehát a magas szintű összeszedettséget és az újonnan megjelenő feladatok hibátlan végrehajtását, úgymint sorozatugrásváltások, cikcakk-oldaljárás és félpiruett vágtaban. A hosszhajlítások esetében a bírók a középosztályhoz képest kifejezettebb hajlításokat várnak el, a pontozás során tehát egy szerény vállat be, vagy keveset átlépő féloldalazás már kevésbé kerül pozitív el-

FOTÓ: SOMOGYVÁRI ANETT

bírálás alá, a vágatában végrehajtott félpi-ruett azonban inkább tendenciaszerűen kap értékelést. Azaz, ha tiszta, ütemes vágatában, megfelelő összeszedettségben, de kissé nagyobb íven hajítja végre a lovas a feladatot, az nem bizonyul olyan súlyos hibának (de nyilván hiba), mivel a lovas a fokozatosság elvét szem előtt tartva, a már megszerzett alapköveket (ütem, támaszkodás, lendület) nem veszélyeztetve igyekszik a lovat ebben a nehéz feladatban addig ügyesíteni, amíg a piruettet kellő összeszedettségben végre tudja hajtani. Sokkal rosszabb a bíró szemében az a vágtapiruett, amelybe a ló láthatóan bele van erőltetve és erre lábsorrendjének szét-ésésével, elrohanással vagy „lefulladás-sal” reagál. A lovas minden feladatot a

nagydíj tökéletes végrehajtásának reményében tanít meg lovának, ezért mindig éreznie kell, hogy milyen szinten mennyire áll készen a ló – fizikálisan és mentálisan is. A sorozat-ugrásváltások (azon túl, hogy a lovas és a lovat is számolni tanítják) a lovas segítségeire való fokozottabb figyelmesség mellett az egyenesre igazított-ságot is tesztelik. „S1” szinten a sorozatok minden negyedik, illetve minden harmadik vágtaugrásra történő végrehajtást írják elő, előkészítve a lovat a nagydíjban megjelenő „minden egyre” sorozatra.

NAGYDÍJ

A nagydíj szintű programok a kiképzés legmagasabb fokának lemérésére szolgálnak – és arra, hogy a nézők szemeit gyö-

- 1. Az ellenvágta a könnyűosztály egyik alapfeladata | 2. A középosztály beugró feladata az ugrásváltás | 3. A lóképzés során minden lovas végső célja a nagydíj | 4. A félpi-ruett a nagydíj előszobájában

nyörködtessék. Ezek a díjlovaglás során megkövetelt feladatok legnehezebbjei, ezért ahogy a ló és lovasa tudása maximumát nyújtja, úgy a bírók elvárásai is ezen a szinten tetőznek. A nagydíj gyakorlatilag a végső cél a lovas számára, ezért egyidejűleg annak vizsgálja is a bírók szemében, hogy a ló a kiképzési skála elveinek megfelelő módon, egészségét és jármódjai ép-ségét megőrizve jutott-e el ideig. Ezen a szinten a nehézosztályhoz képest új elem-ként jelenik meg a piaff és a passage, mint a legmagasabb fokú összeszedettséget kí-vánó feladat az ügetőmunka során, továb-bá a teljes vágtapiruett, a cikcakk-oldaljá-rások vágatában több irányváltással, és a nehezített – minden második és első vágta-ugrásra végrehajtott – sorozat-ugrásváltá-sok. Itt a bírók szemében már minden fel-adat és a program általános benyomása is egyforma súllyal esik latba, nincs „elnéző” bírálat. Sőt, ami azt illeti, az alapköveket tekintve a legszigorúbb bírálat ezen a szint-en történik, hiszen a ló már megérkezett a piramis csúcsára.

A díjlovaglóprogramok szintjei a kiképzé-si skála szerint épülnek fel egymásra, fel-tételezve a folyamatosságot és fokozatos-ságot a lóképzés során. Egy díjlovasnak megvan a lehetősége, hogy lovát otthon képezze mindaddig, amíg nem érzi a ver-senyen történő bemutatás szükségessé-gét. Tehát nem feltétel, hogy a kezdetek-től minden szintet végigjárjon a ló, mint egy videojátékban – kezdhet akár közép-osztályban is versenyezni. A programok ily módon történő, szintek szerinti tagolá-sa inkább iránymutatás a lovas számára, amely a kiképzési skála sorrendiségének fontosságát hangsúlyozza, és a nagydíj felé vezető úton lépten-nyomon mérföld-kövekkel segíti annak felmérésében, hogy helyes irányban és megfelelően halad-e a ló képzésével.

Borosné Nagy Andrea Zsófia

II. osztályú (M szintű) bíró,
S1 szintű díjlovasversenyző

3